Eduskunta, lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Lakivaliokunta, kirjallinen asiantuntijalausunto

Asia: U 32/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan torjumisesta täydentävä jatkokirjelmä UJ */2023 vp

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa edellä mainitussa asiassa, tiistaina 16.5.2023 kello 12.00 mennessä.

2 Aluksi

Kirjelmän perusmuistiossa on käsitelty direktiiviehdotusta kattavasti ja poliisi suhtautuu ehdotuksen tavoitteisiin myönteisesti. On tärkeää edistää kaikkea ennalta estävää toimintaa ja rikostorjuntaa sekä tukitoimia, liittyen kaikkeen naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja lähisuhdeväkivaltaa, joihin liittyvä kokonaisuus vaikuttaa välillisesti meidän kaikkien, eikä vähiten lasten ja perheiden, hyvinvointiin ja turvallisuuteen.

Todettakoon sekin, että direktiiviehdotuksessa on vastaavia tavoitteita pääministeri Marinin hallitusohjelman kanssa, mitä tulee naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmaan ja myös tuoreeseen seksuaalirikoslain uudistukseen.

Asiakokonaisuus liittyy vahvasti muistiossakin mainittuihin, Istanbulin ja Lanzaroten sopimuksiin sekä myös Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevaa yleissopimukseen. Näiden kaikkien toimeenpano ja seuranta sekä velvoitteet yms. asiat ovat edistyneet Suomessa poliisin näkemyksen mukaan varsin hyvin - kiitos laaja-alaisen moniviranomaisyhteistyön. Tätä kaikkea on tukenut osaltaan etenkin NAPE:n[1] toiminta ja osaltaan myös Barnahus-hanke[2], joissa molemmissa poliisi on tiiviisti mukana.

[1] NAPE on sosiaali- ja terveysministeriön asettama; Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta, jonka tavoitteet liittyvät em. väkivallan torjunnan yhteensovittamiseen valtioneuvostotasolla ja tätä kautta väkivallan vähentämiseen.

[2] Barnahus-hankkeessa tehostetaan lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosepäilyjen selvitysprosesseja sekä näitä rikoksia kokeneiden lasten tukea ja hoitoa. Suuntaviivana toimivat eurooppalaiset Barnahus-standardit.

3 Lausunto

Asiantuntijalausunnossa lausutaan erikseen seuraaviin (3.1 - 3.3) poliisia merkittävästi koskeviin asioihin liittyen:

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Kirjelmässä on katsottu, että direktiivin rikoslainsäädäntöä koskevilla säännöksillä tulisi olemaan vain vähäisiä vaikutuksia rikosasioiden käsittelyä hoitavien viranomaisten toimintaan. On myös todettu, että ehdotuksesta aiheutuisi kuitenkin henkilöstökustannuksia sisäministeriön, oikeusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonaloille, erityisesti esitutkintaviranomaisille ja syyttäjille.

Vaikka sääntelystä aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia voidaan arvioida tarkemmin vasta myöhemmin, niin pitää ymmärtää, että kaikki rikoslainsäädäntöön liittyvät uudistukset edellyttävät poliisissa aina toimenpiteitä, kuten koulutusta.

On huomionarvoista, että poliisin koulutustarpeet, nyt esillä olevissa asioissa, eivät ole vain kertaluonteisia, semminkin kun kyseiset asiat vaativat monenlaista erityisosaamista etenkin asioiden sensitiivisen luonteen vuoksi.

Asioihin erikoistuvat poliisit tarvitsevat jatkuvaa syvällistä koulutusta osaamisen ylläpitämiseksi ja varmistamiseksi. Lisäksi on tärkeää, että kaikki poliisit osaavat ja ymmärtävät sekä tunnistavat ns. perusasiat, jotta asiat toimivat ja etenevät poliisissa esim. esitutkinnassa tarkoituksenmukaisella tavalla. Pitää ymmärtää, että välttämätön perusosaaminenkin vaatii jatkuvaa tietojen ylläpitoa ja asioiden kertaamista.

Kaikki koulutus vaatii aina henkilötyövuosia ja työajankäyttöä, jotka ovat oman aikansa poissa käytännön arjen hälytystehtävistä ja rikostutkinnasta. Kaikki tämä tuottaa ainakin välillisiä kustannuksia.

Erityisen huomionarvoista on se, että ehdotus edellyttäisi kaikkien naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan uhrien osalta nykyistä laajempaa väkivallan riskin arviointia, joka olisi tehtävä yhteistyössä eri viranomaisten ja tukipalvelujen kanssa. Ehdotuksesta aiheutuisi näin suuria henkilöstökustannuksia sisäministeriön, oikeusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonaloille - erityisesti esitutkintaviranomaisille ja syyttäjille.

Tämä uudistus velvoitteineen toisi mahdollisuuden kehittää nykyistä yhteistyötä entistä enemmän yhdessä tekemiseksi. Yhdessä tekemiseen, joka olisi johdettua ja rakenteellista, niin ettei se olisi riippuvainen yksittäisistä ihmisistä. Eri viranomaisten aito yhdessä tekeminen sujuvoittaisi ihmisten auttamista ja heidän oikeuksiensa toteutumista, kun jatkuva yhdessä tekeminen tehostaisi prosesseja ja selkeyttäisi lainsäädännöllisiä tulkintoja mm. erilais-

ten tietosuoja- ja tietojen luovutusasioiden yms. osalta. Tästä voidaan käyttää hyvänä käytänteenä poliisin Ankkuritoimintaa[3], jossa eri viranomaiset toimivat parhaimmillaan tiiviisti yhdessä.

Tämäkin em. vaatisi luonnollisesti koulutusta, ja kuten kirjelmässä todetaan: *”Direktiivin uhrien tukemista sekä eri ammattilaisten pakollista koulutusta koskevilla säännöksillä tulisi todennäköisesti olemaan joitain taloudellisia vaikutuksia. Vaikutus voisi aiheutua ainakin palveluiden resurssien riittävyyden varmistamisesta, palvelujen koordinoimisesta, uhreille tarkoitetun puhelinpalvelun yleiseurooppalaisen numeron käyttöönoton teknisistä ja markkinointiin liittyvistä kustannuksista, erityistuen antamisesta riskiryhmille ja erityistarpeita omaaville uhreille sekä koulutustoimenpiteistä.”*

Tämän kaiken toteuttaminen voisi edistyä parhaiten, jos löydettäisiin keinot johdetulle ja rakenteelliselle yhdessä tekemiselle, kuten edellä on Ankkuritoimintaan viitaten todettu.

Oma lukunsa on perussensitiivisyyden ohella asiat, jotka vaativat toimijoilta erityisen syvällistä perehtymistä ja ymmärrystä osaamisen varmistamiseksi. Nämä asiat liittyvät mm. kanssakäymiseen erilaisiin vähemmistöihin kuuluvien kanssa ja etenkin kiivaasti kehittyviin ”*verkko- ja kybermaailmoihin*”. Tämä kaikki vaatii luonnollisesti nykyistä riittävämmät ja osaavammat resurssit myös poliisille.

3.2 Ennaltaehkäisyä (ennalta estävä toiminta) koskevat säännökset

Ehdotuksen 38 artiklan mukaan olisi perustettava kohdennettuja ja tehokkaita interventio-ohjelmia naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan rikosten tekemisen tai rikoksen uusimisen riskin ehkäisemiseksi ja minimoimiseksi. Ohjelmien olisi oltava myös sellaisten henkilöiden käytettävissä, jotka pelkäävät syyllistyvänsä tällaiseen väkivaltaan.

Rikosvastuun ja erilaisten tukitoimien ohessa poliisi pitää erittäin tärkeänä, että kaikkea ns. tekijätyötä edistetään ja niiden palveluiden saatavuutta kehitetään.

Suomessa tiedetään liiankin hyvin, että näihin asioihin liittyy usein alati vakavoituvaa uusintarikollisuutta. Ilman kattavaa ja pitkäjänteistä sekä koordinoitua kokonaisvaltaista tekijätyötä ei päästä irti väkivallan kierteestä, joka johtaa pahimmillaan vakaviin ylisukupolvisiin väkivaltaongelmiin ja -rikoksiin, joihin puuttuminen ja joiden hoitaminen käy yhteiskunnalle kalliiksi.

3.3 Koordinointia ja yhteistyötä koskevat säännökset

Ehdotuksen 39 artiklan mukaan olisi hyväksyttävä ja pantava täytäntöön koordinoituja toimintapolitiikkoja kaikkien naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan muotojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Olisi myös ni-

[3] Ankkuritoiminta on moniammatillista yhteistyötä, jolla tuetaan lasten ja nuorten hyvinvointia ja estetään ennalta rikollisuutta. Toiminnalla pyritään myös estämään väkivaltaiseen ekstremismiin radikalisoitumista. Työtä tehdään tiimeissä, johonkuuluvat asiantuntijat poliisista, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimesta. Poliisissa ankkuritiimejä on jokaisella poliisilaitoksella.

mettävä tai perustettava virallinen elin toimintapolitiikkojen koordinointia, täytäntöönpanoa, seurantaa ja arviointia varten. Elimen tulisi myös koordinoida, analysoida ja levittää 44 artiklassa tarkoitettuja tilastotietoja.

Poliisin näkemyksen mukaan tätä koordinointia ja yhteistyötä edistettäisiin parhaiten jo edellä- kuvatulla ”*yhdessä tekemisen tavalla*”, joka mahdollistaisi tehokkaammin myös järjestöjen toiminnan koordinoinnin ja yhteistyön, sekä viranomaisten että muiden järjestöjen kanssa - mikäli kussakin järjestössä niin halutaan. Tähän kokonaisuuteen kytkeytyy tiiviisti myös poliisin ennalta estävän työn strategian yksi keskeinen työmuoto MARAK[4].

Poliisitarkastaja Pekka Heikkinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 16.05.2023 klo 08:41. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

[4] MARAK on moniammatillinen riskinarviointikokous on työväline parisuhdeväkivallan uusiutumisriskin arviointiin. Väkivallan uhrille tai uhan alla elävälle henkilölle laaditaan viranomaisyhteistyössä turvasuunnitelma. Menetelmän vaikuttavuudesta on saatu arviointitutkimuksissa hyvää näyttöä.